

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Imago Primi Saecvli Societatis Iesv

Bolland, Johannes

Antverpiae, 1640

Capvt Secvndvm. Aucta Societatis existimatio per Apostolicam
sanctitatem Francisci Xauerij, & per ceteros in Oriente laborm eius socios
atque æmulatores.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-97844](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-97844)

uerà senex, quò expeditiùs abiret in cælum suam, vti vocabat, domum, malitià verè paruulus, ad S. Andree Societatis Tirocinium sese recipiens, illud patientissimi Prophetæ vsurpare meritò potuit: *In nidulo meo moriar, & sicut palma multiplicabo dies.* Enimuerò non ita multò post morbo correptus, illoque letali, mirum quantas totà passim Vrbe commotiones excitauit animorum. Erant etiam de Primoribus, qui illud Ecclesiæ columen diutiùs, vel suæ vitæ impendio, seruatum vellent; erant & Principes in Vrbe viri, qui expressum de venâ sanguinem, ac, siqua possent etiam à viuente corrudere, religionis ergò seruarent. ipsi Pontifici Missale delatum, ceteri libelli prelatorij aliis atque aliis pro vniuscuiusque conditione Purpuratis Patribus celsere. Tandem perductus ad extrema, iamque depositus, parem vitæ pientissimæ finem sortitus, etsi illud sollicitè etiam testamento cauerat, ingenti tamen & pompâ & veneratione delatus est in Patrum Societatis commune sepulchrum, Deo serui sui merita factis etiam à morte prodigijs contestante.

Habet & alios, eosque antiquiores, Italia, ac præsertim ipsa Roma, Martinum Olaiuin, Hieronymum Natalem, Andream Frusium, Cornelium Vischaueum, Siluestrum Landinum, Michaëlem Metauallem, Iulium Mancinellum, Sectarium Caputium, Simonem Bucerium, Fabium de Fabiis; & quem dudum nominare debueram, Petrum Fabrum, primum Ignatij Socium, illum de Societate IESV Germaniæ sub hæreticis laborantis primum Apostolum. Sed enim de illis, alibi de hoc etiam, deinde dicendum erit.

Vnum ego Roberto Bellarmino sanctissimo seni Bernardinum Realinum, & illum innocentissimæ vitæ virum emeritum, quasi geminum adiungo. Carpis ille oriundus, cum Lechos Societatem inuexisset, quantumuis aliò sæpè vocaretur imperio Superiorum, & vocantes ille sequeretur alacriter, variis semper iisque supra naturam prodigijs est detentus: quasi illum Deus (quod deinde secutum est) vrbi illi patronum inter Cælitates prouideret. Igitur quadraginta ipsos annos inibi moratus, cum admirabili opinione sanctitatis, tandem XVI. huius sæculi, annis sex octogenario maior excessit è vitâ: gratissimum ex effeto etiam corpore odorem latè spirans, indicem animæ incorruptæ. Mortem acerbam ciuibus omnibus excepit campanarum omnium totà passim vrbe sonantium lugubris tinnitus; ipseque Bernardinus auctoritate Episcopi ac Senatorum, adlectus in Patrem ac Defensorem populi sui, salutem eius sibi apud Deum esse cordi, iteratis subinde miraculis ostendit.

CAPVT SECVNDVM.

*Aucta Societatis existimatio per Apostolicam sanctitatem
Francisci Xauerij, & per ceteros in Oriente laborum
eius socios atque amulatores.*

CVM annum vix alterum confirmata Societas totà passim Italiâ, ac Romæ præsertim suo natali solo (si quod tamen illi natale solum est extra cælum) sub felici IESV fidere adolesceret ex voto Patris, ani-

Iob 29.

cum magna
opinionè
sanctitatis
moritur:vri & plū-
res de So-
cietate in
Italiâ.Bernardi-
nus Reali-
nusmiraculis
clarusin Patro-
num vrbis
Lechenis
electus.

mis plus quàm incrementis in dies facta robustior, breuè par orbi terrarum esse cœpit. Itaque incredibile dictu est, quàm pauci quantillo tempore Româ egressi, impellente eos Ignatij & vel maximè Dei spiritu, Orientem & Occidentem, Meridiem & Septentrionem, hoc est, totum quâ patet orbem, agendo patiendoque fortia peragrarint. Quos inter

Gregor. XV.
Io. Ciampoli Secretarij sui voce respondens Relationi sup. citatæ.

enituit *vir ille Cælitibus magis similis quàm mortalibus Franciscus Xauerius, qui, legante Pontifice, & cogente charitate, Oceanum ingressus, iuuandos alio in orbe terrarum quæsivit Orientales populos, quibus in mortis umbrâ habitantibus oriens ex alto Euangelij lux nondum affulserat.* Non ille more ignis, qui vicinas depastus incendio siluas, sinitur obiectu fluminis, aut etiam reflante vento ad cineres suos redit; incepto destitit vniquam, nedum regressus ad suos est, reflante vel obridente fortunâ: at cum videret opulentissimam ex remoto prædam animarum, eius cupiditate sic exarsit, vt, vastissimo licet Oceano abscissa à nobis ac veluti reuulsa, sibi tamen adeunda illa, atque ad communem Ecclesiam, nullis impeditam terræ spatiis, reuocanda denique videretur. Adeò vt de cælesti eius quo ferebatur igne tantò iam antè distinctè prænuntiata dici possint illa quæ suo in Epithalamio diuinus ille Sponsus de immortalis Sponsâ magnificè decantat: *Lampades eius, lampades ignis atque flammæ. Aquæ multæ non potuerunt exstinguere charitatem, nec flumina obruent illam.* Verè enim lampades eius, hoc est Xauerij, lampades ignis, lampades erant Ignatij; quibus hic succensus ab IESV suo, deinde illum igne sic inflammavit, vt, quod de vtrisque Apostolico confirmatur oraculo, *compertum sit, cælestem duorum illorum hominum charitatem vastissimo coërceri non potuisse vnius orbis ambitu, quem vniuersum multis sæculorum ætatibus non audax Romanorum fortitudo peragrarè victorius, neque curiosa Græcorum sapientia illustrare litteris potuere.* Age verò (quando huius Xauerij, viri supra memoriam omnem & æstimationem omnino magni, nec obiter quidem attingi, nedum recenseri, possunt singula) pauca solum, & quidem illa quæ ad commendandam eius apud mortales ac Cælitæ dignitatem faciunt, pari quâ de Ignatio antè fecimus fide & breuitate, percurramus. Fidem facient verba sequentia, quæ non Societatis homo quispiam pro suo priuatim affectu Xauerij studiosus, sed Nicolaus Zambeccarus Consistorialis Aulæ Aduocatus, & sacre Congregationis Secretarius, coram Sanctissimo Domino nostro Gregorio XV. in publico Consistorio pro veritate, totius Orientis, orbis panè dixeram, consensu testatissimâ, pronuntiauit. Breuitatem autem non nimium extendent, quæ simili fide cum ex illo ipso, tum etiam aliunde habita, pauca subnectam.

Cant. 3.

Greg. XV.
supr.

Sexto anno post ortum Ignatij claris nobilitate & pietate parentibus, in castello matere ditionis in Nauarrâ, cui Xauerio nomen, natus est Franciscus Xauerius. Lutetiæ Parisiorum dum litteris operam nauat, pater de illo domum reuocando cogitauit; reuocassetque, nisi Maria Magdalena Francisci soror, quæ Gandiæ Discalceatarum Virginum sancti Francisci magnâ sanctitatis famâ Cænobium regebat, patrem per litteras admonisset, vt Franciscum noui orbis Apostolum à Deo electum omni ope foueret in studiis litterarum. Prædictionem probauit euentus. Nam Lutetiæ spiritualibus Exercitiis ab Ignatio excultus, atque ad meliorem vitam traductus, interque Socios aggregatus, Romanam

Summa
vita Xauerij ex
Oratione
habita in
Consistorio
publico à
Nicolaò
Zambeccaro.

Summa vita Xauerij ex Oratione habita in Consistorio publico à Nicolao Zambeccaro.

nam venit. Hic, fundatâ Societate, rogatu Ioannis Tertij Lusitaniae Regis, ab Ignatio mittitur in Indiam, Orientalibus populis CHRISTO adiungendis inssu Pontificis Pauli III. qui eum dignitate potestateque Nuntij Apostolici ornavit. Ex Lusitaniâ (ubi à Ioanne primùm Rege, deinde communi populorum appellatione, & ipse, & ob eius causam reliqui Societatis homines, per Lusitaniâ ac subiecta ei Regna Apostoli dicti sunt) in Indiam soluens, recusato viatico, precario victu vestituque, sub dio dormiens nautico super fune, egrotis inferuens, sordes eorum linteasque vestes abstergens, Sacramenta illis administrans, nautas vectoresque Christianis præceptis erudiens (quem morem in reliquis navigationibus constantissimè tenuit) Goam peruenit. In hac vrbe sui Apostolatus initia posturus, pueros rudemque plebem tintinnabulo coactos in templum, caput nostræ Fidei rudimenta docere: adultos, in quorum plerisque nihil erat Christiana rei præter nomen, à vitiiis abstergere, atque ad Patientie & Eucharistia Sacramenta priuatis colloquiis, publicis concionibus, omnibus charitatis officiis prouocare. Fundatò hic Collegio Societatis, tamquam Indiarum Seminario, ipse, qui se segregatum nouerat in Euangelium ad omnes Orientis plagas, Goâ relicta, Comorinùm promontoriam, oramque Piscariam margaritis nobilem petit, animarum audior ipse quàm ceteri margaritarum. Inde disseminatâ ubique CHRISTI Fide discedens, Trauancoridis Regnum CHRISTO adiungit, tum Ceilanum insulam, tum auream Chersonesum, tum Mauricam regionem, tum alias atque alias gentes efferatas ac barbaras, tum Japoniam, ultimam Orientis oram, ubi numquam CHRISTI nomen auditum erat, Euangelio lustrat, indefesso semper animo, per immensa terrarum spatia, per aperta vitæ discrimina, contemptis exæstuantis Oceani fluctibus, piratarum latrociniis, incommodis infinitæ navigationis. Nec contentus tot ubique locorum erras, tot maria docendis populis perlustrasse, tot insulas, prouincias, Regna Deo peperisse, à capite rem exorsus, in Sinas expeditionem adornat. Atque emenso iterum Oceano, in Sancianum insulam Sinis proximam defertur, Sinarum claustra, seuerrissimis quamquam legibus custodisque firmata, tentaturus. Vbi derelictus simul ab interprete, simul ab hospite, morbo correptus, desertâ in insulâ, in humili tugurio, in magnâ rerum omnium inopiâ, hoc unum ægerrimè ferens, se iuuandorum hominum aditu prohiberi, ceterum Dei desiderio videndi supra modum incensus, annos natus quinquaginta quinque, decennio post suum in Indiam aduentum, quarto ante Ignatij obitum anno, sanctissimè moritur. Indiarum Apostoli nomen consecutus, non tam aligrum prædicationibus, aut Lusitanorum Indorumque consensu populorum, quàm propriis virtutibus, quibus se Apostolorum ad vitam conformauit, ac donis atque miraculis, quibus ad Apostolorum gloriam illum extulit Deus: aded ut toto Oriente non alio nomine, quàm Sanctus atque Apostolus appellaretur ab omnibus, etiam ab Ethnicis, qui ad eius sepulcrum accedere venerabundi, eiusque opem implorare consueuerunt. Et sanè (ut ceteras virtutes omittam omnes) quanta, quamque Apostolica fuit eius charitas, siue in Deum, cuius desiderio ita capiebatur, ut sepe ardente vultu, flagrantibus oculis atque in celum defixis, diuinitus attolleretur à terrâ, ac caelesti super affluente letitiâ, cui ferendæ impar erat mortale pectus, exclamare dulcissimè cogeretur: Sat est, Domine, sat est: aut in homines, quorum causâ nullum laborem aut discrimen umquam formidauit, tam insatiabili animarum siti, ut tot populis, Regnis, Regibusque ad

G g g g

Deum

Summa
virtutum
Xaverij ex
eodem.

Deum traductis, totoque panè Oriente Euangelij luce lustrato, adhuc in primordio operum esse, atque angustus orbis terrarum ingenti eius animo videretur? Dona verò atque miracula quàm multa, quàm planè Apostolica fuisse? Diuersarum gentium linguis, quas non antè didicerat, ita expeditè apteque loquebatur, ac si apud eos populos natus educatusque esset. contigitque non raro, ut, dum apud circumfusam multitudinem diceret, variarum nationum homines alium audierint, suã quisque lingua loquentem. Quid rerum futurarum absentiumque presensones ac Vaticinia? E plurimis, que in eius actis legitime instruetis recensentur, unum attingam. Lusitana classis, hortatu Xauerij aduersus Acenos incitata, dum è portu Malaca soluit, prætoris biremis, saluis tamen militibus, submergitur in portu, spectante ciuitate atque omen infelicitis exitus eam rem interpretante, simul in Xauerium instrepente, qui contra validam ingentemque Acenorum classem, ducentos ac triginta Lusitanos milites in octo naues distributos animasset. At Xauerius pergere illos constanti animo iubet, quò Deus ad certam Victoriam vocabat, eoque die pro vnã biremi amissã duas superuenturas. Superuenere ante solis occasum è Molucis biremes due, militibus omniq̃ue apparatu bellico instructæ: seque, hortante Xauerio, ad reliquam classem adiungere. Sed cum post multos dies nuntius de classe nullus adferretur, spargitur ab Ethnicis rumor, Lusitanos ab Acenis contrucidatos. Xauerius mæstam sollicitamque ciuitatem consolaturus, in concionem ascendit: & quã horã ad flumen Parles, quod Malacã distat trecentis milliaribus, Lusitani victoriam urgebant, occisis quatuor millibus barbarorum, & captis vel demersis eorum nauibus; ipse classium congressum describere primùm cepit; deinde, Agite, inquit, Malacenses Deo gratias pro Victoriã, quam Lusitani hoc ipso temporis puncto reportant, tribus tantum aut quatuor è nostris in pugna desideratis. Id ubi dixit, etiam diem designauit, quo illi spoliis onusti in patriam redituri erant. Omnia, uti prædixerat, ac si oculis illa spectasset, enenere. Iam verò miracula per illum, tum vitã functum, patrata diuinitus, tam multa, tam varia, tamque insignia sunt, ut profectò Xauerius nihil fecisse minus à magnis Apostolis, affirmari possit. Certè mortui ad vitam restituti, ut cetera taceam, quamuis in Relatione habitã coram Sanctitate vestrà, quatuor tantummodo numerentur, tamen non pauciores quàm viginti in actis proferuntur: ut profectò, cum tanta Xauerij sanctitas, tantusque ex eius laboribus hominum fructus exstiterit, mirum non sit, si viro virtutibus ac miraculis inclyto, incensis populorum studiis, supplicibus Principum litteris, totius Indiarum Cleri precibus, flagrantissimis Lusitani Regni votis, ac panè generis humani consensu, caelestes honores ab Apostolicã Sede contendantur.

Xauerius
dictus à
Pontifice
Cælitibus
similis.
Psalm. 3.

Quibus quidem verbis etsi nec illustrius quidquam nec amplius, vel de sanctissimo quolibet viro dici posse videatur; quia tamen supra humanam commendationem omnem Xauerius est, adicere audeo etiam naturæ calculum velut animatum, ipsiusque adeò Dei Cælitumque testimonium; quorum magnitudine cogor hîc ego de Xauerio, viro, ut antè dicebam, Cælitibus magis quàm mortalibus simili, intelligere Dauidis illud: Minuisti eum paulò minus ab Angelis, gloriã & honore coronasti eum, & constituisti eum super opera manuum tuarum. Quid enim, seu confideres in illo florem virginem animæ illibatæ, seu corporis annoplus integro in viuã calce depositi formam & colorem non solum constantem,

stantem, sed viuidum & suauem; siue illius nunc inter Missatum solennia ac sæpè aliàs à terrâ suspensi; nunc toto per mare triduo impune fluctuantis leuitatem, velut concretæ molis expertem; seu demum *instar est eiusdem præsentiam pluribus locis & longè à se distitis simul exhibitam; an non hominis minus quàm Angeli in Xauerio deprehendes?* Sed inferiora sunt hæc. qualia verò, vt iam dicam, æstimentur ea quæ illum Angelico cuius ordini quàm simillimum effecere?

Angelorum nouem ordines siue turmas, siue, vt Theologi loquuntur, hierarchias tres ita distinxit Deus, vt infima terram & homines in illâ degentes, altera cælum & æreas quas vocant potestates, summa denique Deum spectent. Angeli, Archangeli, Principatus velut legati sunt ad custodiam, conseruationem defensionemque mortalium: Potestates in elementa, Dominationes in cælestia corpora, Virtutes in media omnia imperium exercent, idque vel vrgendo consentanea naturæ, vel supra hanc admirabilia procurando: in Thronis pleno diuinitatis illapsum veluti conuiescit æterna maiestas, Cherubinos illuminat increata sapientia, Seraphinos accendit bonitas infinita.

Enimuerò Angelum, hoc est legatum siue missum, Xauerium loquitur, cum Apostolici Nuntij à Paulo III. illi imposita dignitas & delegata potestas, tum *gloriosum nomen Apostoli, quod fidelis Dei seruus Apostolicis factis & sanctitate promeruit non solum sibi, sed etiam suis: unde quæ Lusitanum Imperium per Europam, Africam, Asiam, & nouum patet orbem omnes de Societate IESV Apostoli nominantur.*

Ad custodiam verò defensionemque mortalium quid tandem in Xauerio requiras? Nota atque iam antè etiam insinuata est eius animi larga benignitas, quæ omnes homines vbique terrarum vno velut amplexu continebat ipse vnus; quæ immemor suæ dignitatis ac vitæ, immemor omnino sui, non animos curabat solum, sed & deiectis corporibus seruebat, vsque ad purulentam vlcere alieni fanient intrepidè haustam ore tam auido, quasi si deliciis cælestibus pascereetur. Apostolicum illud, visumne dicam an somnium? quo sub Æthiopiis impositi suis humeris immani pondere ad expressum vsque sudorem gemebat in somno Xauerius, quid indicabat aliud, quàm promptissimam similis etiam obsequij præstandi illis hominibus voluntatem? Illorum ille causâ toties iactatus Oceano tam vasto: illis toto aliquando triduo fluctuauit in tabulâ naufragus, suis se velis ac desideriis sustentans, ac dirigens in locum iuuandis hominibus opportunum: illos per ardentes arenas littorum Indicorum, illos per spinis & præacutis filicibus instratas Iaponiæ vias, sæpè etiam torrentibus intercisas, & frigoribus infames, nudipes ipse & sacram insuper supellectilem suis ferens humeris, conquirebat: illorum infinita corpora sanitati restituit: illorum minimum viginti emortua iam atque deposita, & quandoque etiam tumulata, reuocauit ad vitam: illorum idem animas ad decies centena millia, & quod excurrit, suâ ipse manu Sacramento elutas Ecclesiæ, & per eam saluti redonauit. En alterum Angelum ascendentem ab ortu solis, habentem signum Dei viui: & clamauit voce magnâ quatuor Angelis, quibus datum est nocere terræ & mari, dicens: Nolite nocere terræ &

G g g g 2

mari,

S. Thom.
1. p. q. 108.
art. 1. & 6.Francis. Maria supra
fol. 10.
& in specie, imo
Archangelus, Principis
que hominum
urbium
regionumque tutelariis.In Actis Canon. citatis
à Nicolao Zambece. sup.
in Orat. f. 18.
Apocal. 7.

mari, neque arboribus, quoadusque signemus seruos Dei nostri in frontibus eorum. Illorum denique curandorum apud Sinas toties impedito studio ac desiderio tandem immortalus est, ferens ægerrimè prohiberi se Sinarum aditu, utpote qui totius Orientis salutem mente complexus, in primordio operum suorum stare se crederet: nec dubium quin si ei contigisset ut Sinarum expeditioni superstes Romam, quò ab Ignatio accerseretur, perueniret, Occidenti quoque depositisque Ecclesiæ partibus fuerit pariter salutis futurus; sensu, ut dicitur, accommodatio expressurus in se Seruatoris istud effatum: Sicut fulgur exit ab Oriente, & paret usque in Occidentem, ita erit & aduentus Filij hominis. Vbicumque fuerit corpus, illic congregabuntur & aquile. Quas inter quis non agnoscit Xauerium, salutis Gentium quasi prædæ suæ, non utique laniandæ, sed Deo seruandæ, semper intentum? Admirabile illud, inquit in Relatione suâ sæpè iam antè nominatus Cardinalis, quòd, cum magnis itineribus per montium cacumina numerosus Badagarum exercitus in Regnum Trauancoridis, atque Promontorium Comorini furens excurreret in ruinam Christianorum, quos ipse baptizauerat, Xauerius solus, inuictè in Deum fiducia clypeo tectus, obuiam barbaris processit, militesque seuerè increpauit. Stetit illic exercitus immobili vestigio, nec progredi ulterius potuit. quin etiam ducibus pergere volentibus respondebant milites, progredi se nequaquam posse, & cernere è regione adstantem cum Xauerio virum quemdam magnum & maiestate terribilem, nigrâ veste indutum, qui eos terrebat; neque ardorem ex vultu atque oculis emicantem ferre se diutiùs posse. Quòd cum ipsi etiam duces experirentur, retrocessit totus exercitus, atque ab incepto destitit: victorque Xauerius Christianos, quos CHRISTO pepererat, à cade & rapinis liberauit: merito nimirum suo, & Ignatij auxilio, cuius, ut iam memini, appensum collo nomen gerebat in pectore, & cui tanto Duci sacræ militiæ rudimenta Franciscus Xauerius approbauit. Nec sanè video, cui præ Ignatio conueniat species illa viri magni, & maiestate terribilis, & nigrâ veste induti, & ardentis vultu atque oculis. Quæ quidem omnia in illum iam antè propositum rectè quadrant, docentque viuientis etiam tum, ac Romæ residentis, Ignatij præsentiam non tantum Coloniae ad solatium Kesselio, sed etiam in Indiis Xauerio ad auxilium fuisse concessam. Defendit ergo homines sibi commissos cum Ignatio Xauerius, dignus uterque vel ex hoc Angelico Principatu.

At cum Malacam, urbem in Indiâ Orientali celeberrimam & frequentissimam, seu pestis inuassisset (quod propter ciuium peccata euenturum illi antea discedens Xauerius prædixerat) breuique tempore quamplurimi paucis admodum superstitibus periissent; necdum desauiret lues, sed maxime indies grassaretur. Ut primum corpus Patris Francisci, quod ex Sinis in Indiam afferebatur, eò appulit, & ex nauis in urbem delatum fuit; statim ac subito contagiosus ille morbus omnino cessauit, nec ab eà die mortuus ullus, aut morbo correptus fuit: sed adèd tota lues extincta est, ut tam pestiferi morbi deinceps ne vestigium ullum superfuerit.

Quis ergo, si repetat animo seu depulso ab innocentibus hostes, seu pestem latè grassantem subito à nocentibus auocatam, quis, inquam, Xauerio non tribuat quod de tutelariis Angelis canit Ecclesiæ,

Natu-

Turfell. lib.
5. cap. 10.

Matth. 24.

Rel. fol. 15.

Greg. XV.

Relat. sup.
cit. fol. 54.

*Nature fragili quos Pater addidit
Caelestis comites, insidiantibus
Ne succumberet hostibus?*

Iam Angelicarum Potestatum est in elementa dominari: dominatus est etiam in elementa Xaverius, cum toties precibus suis & ventos compefcuit, & tempestates sedauit.

Quid porro dicam de vi ac virtute effectrice miraculorum, quam nomine suo circumferunt caelestes illi spiritus, quos à tantis operibus appellatione desumptâ Virtutes cum Ecclesiâ nominamus? Enimuero difficillimum esse duco, ac panè infinitum, vnius Xaverij quæ prodita litteris sunt, & sufficientissimis approbata testibus, miracula recensere; sed illa iam & nonnulla tetigimus, ac plura etiam postea referemus.

Dominationes etiam quæ vocantur Angelicæ, quòd mouendis cælis astrisque præsideant, non solæ habent. Etenim & clicuisse ventos ac fulmina, & solem stitisse, prodigio illo vix semel & iterum iam inde ab ipsis naturæ principis vsitato, alienum à Xaverio non fuit.

Erat adeò quòd suo quasi iure à tantarum molitione rerum interquiesceret aliquando Xaverius, nisi toto velut impetu in illum, quasi in Thronum illapsa diuinitas, quiescere cum & scientiâ & amore nimio prohiberet; hinc adeò emicabat illi cor à præsentia Numinis, ita pectus ardebat, sic arctabatur ab immensitate tantâ animus nimis angustus, vt nec se ipse capiens, neque Deum, cum noctibus aliquando rigentibus sub diuo in oratione persisteret, visus sit & ambabus manibus tunicam à corde subducere, & auditus non semel exclamare verba illa toties iam & suauissimè decantata, *Satis est Domine, satis est.* dum interim & diffunderet in sudorem ipse totus, & solueretur in lacrymas, & sursum eleuaretur ipso corpore, & animo suo, velut non iam vltra mortalis, emicaret in cælum.

Intelligebat enimuero non abdita tantum & occulta naturæ, non solum quæ latebant in secessu temporum & locorum, non modò quæ gerebantur in penetralibus humani cordis, sed multò maximè (vix Cherubinis inferior) Deum ipse suum, & in eo omnia cognoscebat.

Quis ergo prohibere potuisset Xaverium, quo minùs IESVM amores suos & omnia, etiam dormiens loqueretur? quis illum arcere ab illo amoris statu, in quo Seraphini caelestis militiæ principes Deo proximi conquiescunt? quis demum amoris Xaveriano modum ponere, cui & cæli angustus ambitus, & totius mundi videretur exigua magnitudo? Sanè quidem Francisco illi Seraphico (cum à sanguineâ specie crucifixi, diuini cruoris quaedam quasi sigilla imprimerentur manibus eius & pedibus, ipsique adeò cordi) visus est CHRISTVS velle concedere sui quamdam similitudinem & amorem. At verò cum laboraret in Indiâ Xaverius, ac præsertim anno vitæ eius vltimo, cum vehementius æstuarer, palàm conspecta est, collatis ritè temporibus, in paternâ ditione domoque Xaverij, crucifixi IESV lignea effigies in sudores largè diffuere, quasi Xaverij sui labores illos & sudores heroicis, animarum communi causâ susceptos, non eius iam vltra, sed suos esse vellet, illustri profectò argumento conspirantium inter se dolore & amore mutuo Xaverij atque IESV.

G g g g 3

Magnum

Magnum ergo lumen Orientis, sed non solum, Xauerius fuit; plures ab IESV radij, plura à Societate, eiusdem plagæ fortunata lumina prodierunt. Hæc inter verè eminuit Apostolicæ virtutis æmulus, geminusque Xauerio Gaspar Barzæus Zelando-Belga, oriundus ille ex humili, atque ex ipso propemodum mari, sed *paruus initio fons creuit in fluum*, & (quod mirabere) *in lucem solemque conuersus est*. Venit Gaspar ex Belgio in Lusitaniam: humana si spectes, secutus heri sui fortunam; at diuina si reputes, prouidentia æternæ consilio in messem Indicam socius laboranti Xauerio destinatus: nam in Sociorum IESV, hoc est, vt inibi dicebantur, Apostolorum, collegium à Simone Rodericio cooptatus, positus Conimbricæ rudimentis Apostolicæ vitæ, & factis Catholicis initiatus, soluit in Indiam. Quid Goæ primùm, quid deinde præstiterit, quid Armusiæ in illo omnis impietatis domicilio, & colluione nefandissimâ profligatæ religionis, vix toto septennio perfecit vnus Barzæus; assequi narrando difficile, nec huius aut loci aut temporis est. Loquentur etiam sine voce quæ Ethnici, quæ Saraceni, perpetuo viri velut miraculo attoniti: hi magnum eum Christianorum Sacerdotem appellabant; hi in Coranum suum, quò Christianis intulisse pedem capitale est, prehensâ ad osculum manu perducebant. Iudæi eundem, cum in synagogis suis sabbato disputantem audissent, Ioannem Baptistam Zachariæ filium nominabant. adeò Gaspar IESV M etiam inter impios referebat, vt eodem apud eos loco, quo ille habitus olim fuerat, haberetur. Fuit vt accensus zelo Domini, cum videret opponi CHRISTO Mahometem, crucem compararet ingentem, quam cum, puerorum piè psallentium turbâ præuiâ, ad Coranum detulisset, & inibi defixisset intrepidus; Mahometanis qui inerant virtute crucis repente dilapsis, ipsos aditus & valuas expiatae per crucem impietatis cæmento & calce per fabros adhibitis obserauit, religione Gasparis de impostoris illius superstitione scèdissimâ triumphante. Præsens in vrbe tum aderat his omnibus Rex, & ille Saracenus; nec mutire contra ausus: adeò Gasparis eum virtus & vulgo maior natura peruicerant; quin & CHRISTO, quod statuerat, adhæsisset, nisi territus & persuasus ab improbis, Regnum terræ quod metuebat amittere, cali Regno, vt dicebant, à se longè posito, prætulisset. Denique cum Goæ peroraret in æde maximâ, illâ vi & efficacîâ, quam humanam esse negarent, stans atque depugnans, ipsâ in arenâ, ipso in campo certaminis, defectis repente viribus, exanimatus, non ita multò post, dicente Spiritu, requieuit à laboribus suis; quos plures, quàm fecissent decem alij quantumuis strenui, pro Religione subiuerat; vnus, si vllus (quæ summa est Apostolici & nominis & honoris) suppar & similis Francisco Xauerio.

Fuerunt ergo Franciscus & Gaspar nascentis aut renascentis per Orientem Ecclesiæ geminum & vtrumque fortunatissimum fidus. Plura fanè eidem illi de IESV Societate nec obscura sidera præluxêre: sed enim *numera stellas*, siue occiduas illas peractò iam cursu virtutis, siue alias in locum laboris & gloriæ hodieque succedentes. Viam lacteam (quam Græci *γαλαξίαν* vocant) congeriem esse minimorum siderum sunt qui putent, illac iter esse Heroibus ad æternitatem superstitionis anti-

P. Gaspar
Barzæus,
Ethereo 10.

alter in
Oriente
Xauerius,

Summâ est
in venera-
tione etiam
apud in-
fideles,

deficit in
sacrâ ca-
thedrâ,
obituque
propemo-
dum stans;
Apocal. 14.

Gen. 15.

antiquitas existimauit. De illò decertent Astrologi, hoc figmentum esse doceant Christiani: ego sic statuo, Camertes, Gomefios, Hèncios, Turrianos, Fernandefios, Villelas, Carnerios, Almeidas, Riccios, Cataneos, Mastrillios, & sexcentos alios, omnes de Societate IESV secundùm Xauerium & Gasparem Orientis Apostolos, & iter ad immortalitatem strauisse mortalibus, & ne qua aberrarent à viâ, lumen castæ fidei & admirandorum subinde operum præluxisse.

aliis scribentibus in locum Apostolici laboris.

CAPVT TERTIVM.

Praclara de Societate fama per Meridiem, Occidentem & Septentrionem sparsa ab Apostolicis earum regionum viris.

HÆc ad Orientem, sed non ad Meridionalem plagam Africæ eadem seges, nisi laborum & ærumnarum, fuit; nec sui tamen, etiam exantlandis & perferendis iis, de Societate IESV Apostoli defuere. Hos inter ille iam antè nominatus Pontificius in Tridentino Theologus, & subinde Societatis vniuersæ post Ignatium Præpositus Generalis, Iacobus Lainius, continentem Africæ ingressus est, eâ parte quâ Mediterraneo mari ab Italiâ Siciliâque diuiditur. Missus hic ab Ignatio comes Ioanni Baptista Vegæ Proregi Siciliæ, religiosissimo iuxta ac generosissimo Duci, illam exercendæ & inculcandæ virtutis materiam inibi nactus est, vt dicere possit ex merito, non casu abiectus in terram, (quod ille mali ominis auerruncator) sed ruinas inter publicas stans erectus, *Teneo te Africa*. Pontificiis & Cæsareis auspiciis, occupatum nuper à Dracuto archipiratâ Aphrodisium bello petebatur. infestæ erant tempestates in mari, æstus, & maximè per æstatem, in littore Libyco intolerabiles: hostes morte iam deliberatâ ferociore, & quòd summum, vulnera ex his funeraque frequentia. stentuntur quandoque morbo ducenti amplius & quadraginta: illis seu viuentibus, seu morientibus, seu vitâ functis, omnia Christianæ pietatis officia impendit vnus cum socio Martino Comoza Lainius; atque, dum vel afflatu vno obuius quisque deiicitur, valentior ipse firmiorque consistit. Ducuntur ad vrbis oppugnationem milites, primus ipse hostilia inter tela progreditur. Tempestate furente animum perinde miles ac nauta despondent, hærentes vel attoniti metu, vel lamentis cuncta miscentes. Lainius diuino plenus solatio spem bonam inculcat, quin certam iis à periculo incolumitatem, vt euënit, constanter & magnâ voce denuntiat: adeò vt & ad salutem morientibus, & pugnantibus ad victoriam, & ad portum naufragis momentum attulisse magnum nec siæ prodigio diceretur: in quo & excelsum animi inter quosuis terrores inuictam, & admirabilem rerum humanarum vitæque contemptum vt animaduertebant passim, sic impensè colebant & venerabantur vniuersi.

Iacobus Lainius & Societate IESV primus in Africâ.

Histor. Societatis par. 1. lib. 10. n. 88. & seqq.

proximo se impendit.

Sed age ab hoc littore, ipsam per Ægyptum, ad littus Africæ oppositum, quin etiam ad interiora Æthiopiæ Abassinæ, arque adeò Cafraziæ penetremus; visuri isthic aliorum actus heroicos, dignosque quibus meritò